

שלושת הפיות של ערב שבת בין השמשות

שלושת הפיות, עליהם לומדים בפרשיות קרח חוקת ובלק, פי הארץ פי הבאר ופי האתון, נבראו בערב שבת בין השמשות.

כל היצירות שנבראו בערב שבת בין השמשות משלבות בעליל קודש וחול, עליונים ותחתונים. לדוגמה: המן: "לחם שמלאכי השרת אוכלים אותו" שמזין גוף גשמי. הקשת: אות הברית בין הקב"ה לעולם, הכתב המכתב הלוחות: כמו שאומר ריה"ל: "אין אנו יודעים כיצד התגשם הענין האלוקי והיה למילים". המטה: שעשו בו את האותות. כך גם שלושת הפיות.

פה משמעותו פתח בין החוץ לפנים, בין הפנים לפנים. הפה הוא הכלי שבו האדם מדבר. ודיבור פירושו יציקת רעיונות מפסגת הנשמה לתוך חמשת מוצאי הדיבור הגשמיים. הפה הוא הכלי המעביר את המוצר הסופי מהפנימיות החוצה.

קורח הטיף נגד נבואת משה. נבואת משה הייתה למעלה מכל הנביאים.

כאמור לעיל, כל דיבור מבטא קשר בין גוף לנשמה. הנביא שדבר אלוקים בפיו נקרא נביא מלשון "ניב שפתים". הנבואה היא עילוי הדיבור. כי בעוד שדיבור אנושי רגיל מבטא את מזיגת הנשמה והגוף כאמור לעיל, שרעיונות מן הנשמה באים לידי ביטוי באמצעות חמשת מוצאי הדיבור הגשמיים, הרי הנבואה היא למעלה מזה, כי את הרעיונות מקבל הנביא מהקב"ה והנבואה היא יציקת הרעיונות האלוקיים בחמשת מוצאי הדיבור הגשמיים של הנביא.

לעומת כל הנביאים נבואת משה הייתה מסוג אחר. כמו שכבר נאמר למרים בדברה על משה: "אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו" כאמור לעיל, זו מהות הנבואה "אדבר בו" הקב"ה מדבר דרכו. דברי הנביא הם קשר בין חמשת מוצאי הדיבור שלו לדבר האלוקים. וממשיך ואומר: "לא כן עבדי משה, בכל ביתי נאמן הוא" כלומר, משה עולה לקבל נבואה בעוד ששאר הנביאים הנבואה יורדת אליהם. ולכן נבואת משה לא התבטאה בפיו, אדרבא, אמר משה: "לא איש דברים אנוכי" והיה "כבר פה וכבד לשון". ואהרן היה "נביאו" כמו שנאמר "ואהרן אחיך יהיה נביאך" הוא שהביא את הדברים בפיו אל העם.

וקרח, שערער על נבואת משה. קבל תשובה בכך שנפתח "פה" לאדמה ובלע אותו על גופו ועל נשמתו שירדו חיים שאולה כך שבעוד שמשה עולה עם גופו למעלה ל"ביתו" של הקב"ה שם מוגדר הוא כ"נאמן" ("בכל ביתי נאמן הוא"), קרח יורד עם נשמתו לאדמה. וכמו שמטתו של משה עמו עשה את האותות נברא בערב שבת בית השמשות. והכתב והמכתב והלוחות שקיבל משה, נבראו בערב שבת בין השמשות, כך נוצר פי הארץ עבור קורח בערב שבת בין השמשות. ערב שבת בין השמשות מהווה זמן שבו קודש וחול משמשים בערבוביה בזמן

זה עצמו נוצרו הדברים שעליונים ותחתונים משמשים בהם בערבוביה, אלא שאצל משה התחתונים התערבבו בעליונים ואצל קורח להפך.

פי האתון - היה צריך שתשרה נבואה על אחד מאומות העולם, כדי שלא יהיה להם פתחון-פה לומר שאם היה להם מישהו שכח ראייתו למרחוק כשל משה היו מתנהגים אחרת. נתן להם האלוקים אפוא את בלעם, נביא בדרגת ראייה כשל משה רבנו שנאמר "לא קם בישראל נביא כמשה" ודרשו חז"ל "בישראל לא קם אבל באומות העולם קם". ואולם, כדי להגיע לנבואה צריך להגיע לשלמות. לעבור את כל הסולם של רבי פנחס בן יאיר שעליו כתב המח"ל את מסילת ישרים, כיצד אדם ירוד כבלעם יכול לקבל נבואה?

כדי שבלעם יוכל לקבל נבואה הגם שכל כולו היה שקוע בטומאת החומר. ברא הקב"ה פה מיוחד בתוך החומר. החומר מבטא את החומר וכך נוצר פי האתון (ולמה אתון ולא חמור זכר? אומר מהר"ל שאברהם משה ומשיח רוכבים על חמור ובלעם על אתון, כי לזכר אין חבור עם זכר אך יש לו חבור עם נקבה. פירוש הדבר: אברהם משה ומשיח התעלו מעל החומר - "רכבו על החמור" בדרכם אל השלמות. ומטרתם היתה להתעלות מעליו ולהשתמש בו לצורך העלייה הרוחנית. ואילו בלעם, גם בשעה שהתעלה מעל החומר עשה זאת כדי להביא את מה שקיבל למעלה לחומר ולצרכיו. הדבר בא לידי ביטוי ברכיבתו על האתון). פי האתון הוא פתח נבואה מיוחד בתוך החומר.

פי הבאר - האור החיים הקדוש מבאר את מהותה של בארה של מרים ואומר: "יתבאר על פי דבריה שאמרו (ב"ר ס"ד ה') כי באמצעות עסק התורה מתקנים מקור עליון שנקרא באה, והתיקון הוא כפי בחינת מעלת העוסקים בתורה, הצדיקים הראשונים שהיו במדרגה גדולה הם שחפרו את הבאה, ועשאוה לשתות ממה, והם האבות, בסוד והאבן גדולה על פי הבאה... ומאז הייתה ראויה התורה לינתן לישראל. ועודנה לא הייתה בבחינת השגה לשתות ממנה, עד ש"כרוה נדיבי העם", הם משה אשר הורידה לנו. ועמדו אחריו מקבליה ממנו זקנים ונביאים ואנשי כנסת הגדולה ופירשוה וגילו מצפוניה, והוא אומרו "כרוה נדיבי העם", כי תורה שבכתב בלא תורה שבעל פה, אין אדם יכול לשתות ממימיה".

בארה של מרים מבטאת את חידושי התורה שבעל פה.

מה משמעות חידושי תורה שבעל פה? - השכל האלוקים מתמזג עם השכל האנושי וכך יוצאים הדברים אל האור. ולכן גם דברי החכמים נקראים "נבואה" כמאמר הגמרא (ב"ב י"א ע"ב) שאף ממשחרב בית המקדש וניטלה נבואה מן הנביאים, נבואת החכמים לא ניטלה. כי גם דברי החכמים הם צורת נביעה של מים עליונים דרך הצינורות התחתונים.

שלשת הפיות הם אפוא שלשה מסלולי קשר מיוחדים בין עליונים ותחתונים. פי הארץ ופי האתון מהוים קשר מיוחד של העלונים לתחתונים. ופי הבאר מהווה קשר בין התחתונים לעליונים.